

آیا دانشجو معلمان برای استفاده از فناوری‌های آموزشی آماده‌اند؟

امروزه فناوری‌های آموزشی به عنوان ابزاری قدرتمند در دست معلمان، در بهبود فرایند یاددهی یادگیری نقش مهمی ایفا می‌کنند. برای اینکه معلمان بتوانند از این فناوری‌ها به طور مؤثر استفاده کنند، باید در طول دوره تربیت معلم در دانشگاه‌های فرهنگیان، شایستگی‌ها، دانش‌ها و مهارت‌های خاصی را کسب کنند. این شایستگی‌ها نه تنها به معلمان کمک می‌کنند از فناوری‌های نوین در کلاس درس استفاده کنند، بلکه آن‌ها را قادر می‌سازد دانش‌آموزان را برای زندگی در عصر دیجیتال آماده کنند. من به برخی از مهم‌ترین این شایستگی‌ها و مهارت‌ها اشاره می‌کنم:

۱. **دانش پایه‌ای درباره فناوری‌های آموزشی:** معلمان باید با مفاهیم پایه‌ای فناوری‌های آموزشی آشنا باشند، از جمله: انواع فناوری‌های آموزشی (مانند نرم‌افزارهای آموزشی، بسترهای برخط یادگیری، ابزارهای واقعیت مجازی و افزوده، و هوش مصنوعی)، درک نقش فناوری در بهبود فرایند یاددهی یادگیری، مزیت‌ها و محدودیت‌های فناوری‌های آموزشی.

۲. **مهارت‌های فنی:** معلمان باید توانایی کار با ابزارها و برنامه‌های فناورانه را داشته باشند. این مهارت‌ها به طور عمده شامل این موارد می‌شوند: استفاده از نرم‌افزارهای آموزشی و ابزارهای دیجیتال، ایجاد و مدیریت کلاس‌های مجازی، توانایی استفاده از ابزارهای تولید محتوای دیجیتال (مانند ویدئو، پادپخش و اطلاع‌نگاشت) و عیب‌یابی و حل مشکلات فنی ساده.

۳. **طراحی آموزشی:** مهارت‌های مربوط به بهره‌گیری از طراحی آموزشی می‌تواند شامل این موارد باشد: طراحی فعالیت‌های آموزشی مبتنی بر فناوری، انتخاب ابزارها و منابع دیجیتال متناسب با نیازهای دانش‌آموزان، و ایجاد تعادل بین استفاده از فناوری و روش‌های سنتی آموزش.

۴. **ارتباط و تعامل:** فناوری‌های آموزشی غالباً به تعامل بیشتر بین معلمان و دانش‌آموزان نیاز دارند. معلمان باید بتوانند از ابزارهای ارتباطی دیجیتال (مانند گپ‌ها، انجمن‌های برخط و دورسخنی (ویدئوکنفرانس)) به طور مؤثر استفاده کنند، با دانش‌آموزان در محیط‌های دیجیتال تعامل مثبت و سازنده ایجاد کنند و از فناوری برای تسهیل مشارکت و همکاری بین دانش‌آموزان بهره ببرند.

۵. **ارزیابی و بازخورد:** فناوری‌های آموزشی ابزارهای جدیدی برای ارزیابی و ارائه بازخورد در اختیار معلمان قرار می‌دهند. معلمان باید بتوانند از ابزارهای دیجیتال برای ارزیابی پیشرفت دانش‌آموزان استفاده کنند، بازخورد سریع و مؤثر به دانش‌آموزان دهند و داده‌های حاصل از ارزیابی‌های دیجیتال را تحلیل و از آن‌ها برای بهبود فرایند آموزش استفاده کنند.

برخی دیگر از این شایستگی‌ها و مهارت‌ها عبارت‌اند از:

۶. تفکر انتقادی و حل مسئله
۷. مدیریت کلاس دیجیتال
۸. یادگیری مادام‌العمر
۹. اخلاقی و حرفه‌ای
۱۰. تدریس ترکیبی و برخط

با وجود اطلاع از اهمیت و نقش آموزش‌های مرتبط با فناوری آموزشی دانشجو معلمان، در فرایند تربیت معلم در دانشگاه فرهنگیان، آموزش فناوری‌های نوین آموزشی با چالش‌ها و آسیب‌هایی همراه است که برخی آن‌ها عبارت‌اند از:

نبود برنامه‌ریزی جامع و منسجم: به طور عمده آموزش فناوری‌های نوین به دانشجو معلمان به صورت پراکنده و بدون برنامه‌ریزی بلندمدت انجام می‌شود. این موضوع باعث می‌شود آن‌ها نتوانند به طور عمیق و کاربردی با این فناوری‌ها آشنا شوند. برنامه‌های درسی موجود غالباً به جای تمرکز بر مهارت‌های عملی، بیشتر بر مباحث نظری تأکید دارند که این امر کاربرد فناوری در کلاس درس را با مشکل مواجه می‌کند.

کمبود امکانات و زیرساخت‌های فناورانه: یکی از موانع اصلی در آموزش فناوری‌های نوین، کمبود امکانات و زیرساخت‌های لازم در دانشگاه‌های فرهنگیان است. بسیاری از مراکز تربیت معلمان تجهیزات به روز و مناسب ندارند. این محدودیت‌ها باعث می‌شود دانشجو معلمان نتوانند به طور عملی با فناوری‌های نوین کار و تجربه لازم را کسب کنند.

تطابق نداشتن محتوای آموزشی با نیازهای واقعی کلاس درس: محتوای آموزشی ارائه شده در زمینه فناوری‌های نوین غالباً با نیازهای واقعی معلمان در کلاس درس تطابق ندارد. برای مثال، ممکن است دانشجومعلمان با ابزارهای پیشرفته‌ای آشنا شوند که در مدرسه‌های ایران دسترسی به آن‌ها ممکن نیست. این نبود تطابق باعث می‌شود آموزش‌ها جنبه نظری پیدا کنند و نتوانند در عمل مفید واقع شوند.

کمبود مدرسان مجرب و به‌روز: یکی دیگر از چالش‌های مهم، کمبود مدرسان مجرب و به‌روز در حوزه فناوری‌های آموزشی است. بسیاری از مدرسان دانشگاه فرهنگیان ممکن است خود به‌طور کامل با فناوری‌های نوین آشنا نباشند یا نتوانند این مفاهیم را به‌طور مؤثر به دانشجومعلمان انتقال دهند. این موضوع باعث می‌شود کیفیت آموزش کاهش یابد و دانشجومعلمان نتوانند مهارت‌های لازم را کسب کنند.

مقاومت در برابر تغییر: برخی از معلمان و حتی دانشجو معلمان ممکن است در برابر استفاده از فناوری‌های نوین مقاومت نشان دهند. این مقاومت ممکن است به خاطر ترس از تغییر، اعتماد نداشتن به فناوری یا کمبود انگیزه یادگیری باشد. بدون تغییر نگرش و ایجاد انگیزه در معلمان، آموزش فناوری‌های نوین نمی‌تواند به‌طور مؤثر انجام شود. برای فائق آمدن بر این چالش‌ها و بهبود فرایند آموزش فناوری‌های نوین به معلمان، راهکارهایی به نظر می‌رسند که البته منبعث از مواردی هستند که در بالا به‌عنوان چالش از آن‌ها یاد شد:

تدوین برنامه‌ریزی جامع و بلندمدت: برنامه‌های درسی دانشگاه فرهنگیان باید به‌گونه‌ای بازطراحی شوند که آموزش فناوری‌های نوین به‌صورت گام‌به‌گام و کاربردی انجام شود. این برنامه‌ها باید شامل دوره‌های عملی و کارگاه‌های آموزشی باشند تا دانشجو معلمان بتوانند به‌طور مستقیم با فناوری‌ها کار کنند.

تأمین امکانات و زیرساخت‌های لازم:

متولیان باید در زمینه تأمین تجهیزات و زیرساخت‌های فناوریانه برای دانشگاه‌های فرهنگیان سرمایه‌گذاری بیشتری انجام دهند. دسترسی به اینترنت پرسرعت، تجهیزات دیجیتال و نرم‌افزارهای آموزشی باید در اولویت قرار گیرد.

بازطراحی محتوای آموزشی: محتوای آموزشی باید به‌گونه‌ای

طراحی شود که با نیازهای واقعی معلمان در کلاس درس تطابق داشته باشد. این محتوا باید شامل ابزارها و فناوری‌هایی باشد که در مدرسه‌های ایران قابل دسترس و استفاده هستند.

توانمندسازی مدرسان: برگزاری دوره‌های آموزشی برای مدرسان دانشگاه فرهنگیان در زمینه فناوری‌های نوین ضروری است. مدرسان باید به‌طور مداوم به‌روزرسانی شوند تا بتوانند دانش و مهارت‌های خود را به دانشجومعلمان انتقال دهند.

ایجاد انگیزه و تغییر نگرش: برای کاهش مقاومت در برابر تغییر، باید کارگاه‌های آگاهی‌بخش و انگیزشی برای معلمان و دانشجومعلمان برگزار شوند. این کارگاه‌ها می‌توانند مزیت‌های استفاده از فناوری‌های نوین را نشان و ترس از تغییر را کاهش دهند.

در این شماره از مجله رشد فناوری آموزشی، در قالب ویژه‌نامه، بر همین موضوع مهم متمرکز شده و تلاش کرده‌ایم ابعاد موضوع را کاوش کنیم. امید که مورد استفاده قرار گیرد.